

ЗАДОРОЖНА І.Ю., кандидат сільськогосподарських наук
ГОНЧАРЕНКО Л.В., кандидат сільськогосподарських наук
ШАБЛЯ В.П, кандидат сільськогосподарських наук
ЧЕХІЧИН А.В.

Інститут тваринництва УААН

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОВЕДІНКИ КОРІВ ПРИ СПОЖИВАННІ КОРМІВ ЗА РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УТРИМАННЯ

Вивчено поведінку корів при споживанні кормів за різних технологій утримання. Встановлено, що етологічні відмінності між дослідженими трьома типами технологій здебільшого незначні. Подовження тривалості споживання кормів мало місце при збільшенні частки концентрованих кормів в структурі раціону, а також при годівлі досхоchu.

Ключові слова: поведінка, корми, технологія утримання, раціон, тривалість, споживання, відпочинок

Важливим компонентом системи інтенсивного виробництва молока є технологія утримання тварин. Вона повинна забезпечувати в першу чергу реалізацію генетичного потенціалу продуктивності тварин при економному витрачанні трудових ресурсів.

Нині скотарство перебуває на стадії впровадження більш прогресивних технологічних рішень, в першу чергу безприв'язного, боксового утримання з доїнням в молочні блоки і автоматизованим прибиранням гною. Всі ці процеси передбачають активну участь самої тварини у технологічному процесі. В цих умовах здатність тварини адекватно реагувати своїми поведінковими реакціями на вимоги технології є запорукою результативності цієї технології. Тому вивчення поведінки стає нині одним з основних засобів оцінки технології в цілому [2].

Фактори оточуючого середовища можуть позитивно або негативно впливати на продуктивність молочного стада, оскільки ці фактори впливають на споживання корму [3]. Споживання корму – найбільш важливий фактор в молочному виробництві. По мірі збільшення рівня продуктивності, споживання корму стає більш критичним. Поведінка корів під час годівлі – також хороший показник не тільки кількості, але і якості з'їдених кормів.

Враховуючи вищезазначене, метою досліджень було вивчення особливостей поведінки молочної худоби в залежності від технології утримання, структури раціону, кількості заданих кормів.

Методика досліджень. Матеріалом для досліджень служили групи тварин, які утримуються в господарствах Харківської області за прив'язною (ДП ДГ "Гонтарівка" Вовчанського району – 292 голови); безприв'язною на глибокій підстилці (ДП ДГ "Кутузівка" Харківського району – 402 голови) та безприв'язно-боксовою (ПАОП "Зоря" Красноградського району – 365 голів) системами.

Технології згодовування кормів у даних господарствах суттєво розрізняються за місцем роздавання кормів (у приміщенні та на вигульно-кормових майданчиках), технологією роздавання (кормороздавачі-змішувачі та кормороздавачі КТУ-10), конструктивними елементами для задавання кормів (кормові столи та годівниці), структурою раціонів.

Спостереження проводились методом періодичного групового хронометражу поведінки тварин за методикою Є.І.Адміна [1]. Визначалося кількість тварин та тривалість елементів поведінки : витрати часу на поїдання кормів, пиття води, рух, відпочинок у лежачому і стоячому положенні, жуйку.

Вивчено рівень поїдання тваринами кормів шляхом вибіркового зважування заданих кормів та їх залишків. Враховано структуру раціону шляхом визначення співвідношення грубих, соковитих та концентрованих кормів.

Результати досліджень. Проведено порівняльну оцінку поведінки тварин при комфортному температурно-вологісному режимі у трьох вказаних вище господарствах (табл. 1).

Таблиця 1

Результати цілодобових хронометражних спостережень за коровами при різних технологіях утримання

Основні ознаки поведінки	Типи технологій					
	Безприв'язне утримання на глибокій підстилці (ДП ДГ “Кутузівка”)		Безприв'язне боксове утримання (ПАОП “Зоря”)		Прив'язне утримання (ДП ДГ “Гонтарівка”)	
	тривалість, год.	% від доби	тривалість, год.	% від доби	тривалість, год.	% від доби
Споживають корм	4,74	19,75	5,03	20,97	4,1	17,08
П'ють воду	0,4	1,7	0,30	1,25	0,35	1,46
Стоять, рухаються:						
-всього	6,8	28,3	7,4	30,9	6,3	26,25
-в т.ч. жують жуйку	2,0	8,3	2,2	9,6	1,6	6,7
Лежать:						
-всього	11,0	45,8	10,3	41,25	11,2	46,7
-в т.ч. жують жуйку	4,3	18,0	3,9	16,25	5,1	21,25

Встановлено, що етологічні відмінності між дослідженими трьома типами технологій здебільшого незначні. Суттєво виражені відмінності споживання кормів. Так, найменше часу витрачали на процес поїдання корму корови ДП ДГ “Гонтарівка” (4,1 год.), в той час як в інших господарствах цей процес тривав в межах 4,74-5,03 год. Натомість корови ДП ДГ “Гонтарівка” більше відпочивали лежачи – 11,92 год. проти 10,5-11,2 год. в інших досліджуваних господарствах. Вважаємо, що ці відмінності продиктовані умовами утримання корів та різницею в структурі й поживності раціонів (табл. 2), у першу чергу, значним відставанням ДП ДГ “Гонтарівка” за часткою концентрованих кормів, яка складала 36,7 % за поживністю, в той час як у ДПДГ “Кутузівка” і ПАОП “Зоря” – 55,4 % та 49,3 % відповідно (рис. 1).

Таблиця 2

Поживність та структура раціонів в базових господарствах

Назва господарства	Концентрати		Грубі		Соковиті		Всього, к. од.
	к. од.	%	к. од.	%	к. од.	%	
ДП ДГ “Кутузівка”	10,61	5,54	1,53	8	7	36,5	19,14
ПАОП “Зоря”	7,35	49,3	1,2	8	6,36	42,6	14,92
ДП ДГ “Гонтарівка”	5,72	36,7	2,65	17	7,2	46,2	15,6

Натомість вміст (за поживністю) в раціоні ДП ДГ “Гонтарівка” грубих кормів був у два рази вищий порівняно з іншими вивченими господарствами. Це вказує на зворотний зв'язок між часткою грубих кормів і часом поїдання.

Вивчено кількісний та якісний склад залишків кормів.

Встановлено, що фактором який найбільше впливає на кількість залишків є кількість заданих кормів. Так, у ПАОП “Зоря” досліджено три групи корів на 2-5 місяцях лактації,

яких утримували в одному корівнику. Двом з цих груп було задано по 33,2 кг кормосумішки на голову, з яких 2,2 кг залишилися не з'їденими. Третій групі було задано по 61,9 кг кормосумішки на голову при 13,7 кг залишків. Таким чином, тварини перших двох груп спожили по 31 кг кормосумішки, а третьої групи – по 49 кг на голову.

Така ситуація пов'язана з недосконалістю і невідповідністю конструкції корівника, технології роздавання кормів і фронту годівлі. Так, зокрема, неправильне регулювання видачі кормів кормороздавачем призвело у несиметричних корівниках (де з одного боку від кормового проїзду розміщується вдвічі більше тварин, ніж з іншого) до невідповідності кількості заданих кормів запланованому раціону. При цьому за один проїзд кормороздавач видає приблизно однакову кількість кормосумішки як на праву, так і на ліву сторони кормового столу. Але в розрахунку на голову кількість заданих кормів на кормовому столі зліва відрізняється від правого кормового столу майже у 2 рази.

Поведінка третьої групи відрізнялася суттєво більшим часом (на 18,8 %), витраченим на процес поїдання кормів. При цьому відмінності в тривалості відпочинку лежачи між групами були незначними. Корови третьої групи, якій було задано кормосумішки досхочу, відзначалися більш спокійною поведінкою: випадків боротьби було в цій групі в 1,31 рази менше, ніж у групах, де кормів було у меншій кількості.

Таким чином, перші дві групи недоотримують поживні речовини, а третьої – споживають надлишок кормів, що негативно позначається на продуктивності.

Проведено порівняльну оцінку поживності кормосумішки, заданої для споживання, та залишків. Встановлено, що поживність залишків корму в 1,6 рази нижча, ніж заданої кормосумішки. Таким чином, корови здатні до вибіркового споживання більш поживних кормів.

Висновки. 1. Збільшення частки концентрованих кормів в структурі раціону з 35-40% до 50-55% за поживністю призводить до подовження часу споживання кормів на 0,64-0,93 години.

2. При годівлі кормосумішкою досхочу кількість спожитих коровами групи виробництва молока кормів збільшується на 18 кг. При цьому витрати часу на процес поїдання кормів збільшуються на 18,8%, а випадки боротьби скорочуються у 1,31 рази.

Література

1. Админ Е.И. Изучение поведения сельскохозяйственных животных в больших группах // НТБ. - №2. – Х.: ИТ УААН. – 1971. – С.44-50
2. Адмін Є., Король А. Технологічні аспекти організації годівлі корів кормосумішками з кормових столів в умовах безпривязного утримання// Тваринництво України.-2005. - №8. –С. 8-13.
3. Майкл Брук. Комфорт коров – залог ефективності ферми // Мат. Междунар. конф. «Молочные реки – 2005» 12-15 октября 2005 г. / Сборник докладов.- Корпорация «Агро-Союз», 2005. – С.33-38.

SUMMARY

The behaviour of cows at the consumption of feeds at different technologies of housing was studied. It was shown that ethological differences between three types of technologies are insignificant. Lengthening time of consumption of feeds took a place at the increase particle size of the concentrates in the structure of ration as well as at feeding ad libitum.